

Верховний
Суд

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФІЛЬТРИ
КАСАЦІЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ
СУДОВИХ РІШЕНЬ
У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

Надія Стефанів
Суддя Верховного Суду

Вебінар 02 липня 2020 року

ПРАВО НА КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

- Право на касаційне оскарження і право на касаційний перегляд
- Інститут касаційного оскарження в кримінальному провадженні не повністю досліджений
- Різні погляди науковців та практиків щодо встановлення процесуальних фільтрів

ПРАВО НА КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ

- До суду касаційної інстанції мають надходити тільки «масштабні справи», які стосуються важливих правових питань, а крапку в більшості справ має ставити апеляційний суд
- Для цього потрібно запроваджувати дієві та ефективні касаційні фільтри.

Національне правове врегулювання

- Конституція України - п.8 ст.129
- Закон України «Про судоустрій і статус суддів» ст.14

закріплюють як основну засаду судочинства в кримінальному провадженні

забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення

- КПК України - статті 7, 24 *забезпечення права на оскарження процесуальних рішень*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

- *Стаття 2 Протоколу N 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод*
- *«кожен, кого засуджено за вчинення кримінального правопорушення, має право на перегляд його справи вищестоящим судом»*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

- *Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ч. 5 ст. 14)*

Кожен, кого засуджено за будь-який злочин, має право на те, щоб його засудження і вирок були переглянуті вищестоящою судовою інстанцією згідно з законом

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи від 7.02.95 №R(95)5

- Касаційні скарги мають подаватися передусім щодо тих справ, які заслуговують на такий розгляд
- **Мета- розвиток права,
одинакове тлумачення закону**

Практика Європейського суду з прав людини

- У статті 6 ЄКПЛ (право на справедливий суд) не встановлено вимоги до держав-учасниць засновувати апеляційні або касаційні суди
- Там, де такі суди існують, гарантії, що містяться у цій статті, повинні відповідати також і забезпеченню ефективного доступу до цих судів

Критерії застосування процесуальних фільтрів доступу

- Рішення Європейського суду з прав людини від 5.04.2018 у справі «*Zubac v. Croatia*»
- **забезпечення того, щоб найвища інстанція з огляду на її роль розглядала лише питання, які мають фундаментальне значення**

Цілі встановлення процесуальних фільтрів

Забезпечення основного завдання суду
касаційної інстанції

Розвантаження касаційного суду

В цьому аспекті доречно говорити про
обмеження в подачі касаційної скарги на
судові рішення у певних категоріях справ,
відповідно до приписів процесуального
закону, тобто обмеження права на касаційне
оскарження

Цілі встановлення процесуальних фільтрів

Обмеження права на касаційне оскарження не може бути свавільним і несправедливим

Повинно встановлюватися виключно Конституцією та законами України

Переслідувати легітимну мету

Бути зумовленим суспільною необхідністю досягнення цієї мети

Бути пропорційним та обґрунтованим

Критерії застосування процесуальних фільтрів

- передбачуваність обмеження
- несприятливі наслідки помилок під час провадження, що призвело до відмови заявникові у доступі до вищого суду
- можливість стверджувати, що такі обмеження здатні спричинити «надмірний формалізм»

Запровадження спеціальних касаційних фільтрів

- Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» No 460-IX від 15 січня 2020 року
- *В інших юрисдикціях, окрім кримінальної!*

Перегляд судових рішень у касаційній інстанції

- *виправлення судових помилок*
- *забезпечення однакового і правильного застосування законів*
- *має обмежений характер та реалізується виключно у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України*

Оскарження судових рішень

- Одна з гарантій відновлення, захисту та реалізації прав та законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні
- Право на касаційне оскарження і право на касаційний перегляд – різні поняття
- Варіант 2 Касаційний перегляд включає процедуру подання касаційної скарги та провадження в суді касаційної інстанції

Вирішення питання відкриття касаційного провадження

*Дії суду касаційної інстанції після
отримання касаційної скарги*

Залишення касаційної скарги без руху

Повернення касаційної скарги

Відмова у відкритті провадження

Відкриття провадження

Повернення касаційної скарги

- У випадку невиконання ухвали про залишення скарги без руху
- Її подала особа, яка не має права подавати касаційну скаргу
- Подана після закінчення строку касаційного оскарження і особа, яка її подала не порушує питання про поновлення цього строку або суд касаційної інстанції за заявою такої особи не знайде підстав для його поновлення

Відмова у відкритті провадження

- Встановлено перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування (ст.309 КПК)
- Рішення Конституційного Суду України про визнання неконституційними положень, що унеможливають апеляційне оскарження
- Повторні касаційні скарги і повторна відмова

Відмова у відкритті касаційного провадження

- з підстав, передбачених пунктами 1, 2 ч. 2 ст. 428 КПК (яке не підлягає оскарженню, з копій судових рішень та інших документів вбачається, що підстав для задоволення скарги немає)
- Строк 5 днів для ухвалення рішення

Підстава для касаційного оскарження ухвал суду

- **Основна ознака, за якою встановлюється підстава для касаційного оскарження ухвал суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також ухвал суду апеляційної інстанції, визначена ч. 2 ст. 424 КПК, якщо вони перешкоджають подальшому кримінальному провадженню, крім випадків, передбачених цим Кодексом**

Дотримання принципу правової визначеності

- «res judicata» - жодна зі сторін не має права вимагати перегляду остаточного й обов'язкового рішення суду просто тому, що вона має на меті добитися нового розгляду справи та нового її вирішення

Рішення ЄСПЛ від 3 квітня 2008 року у справі «Пономарьов проти України» (п. 40) та від 29 жовтня 2015 року у справі «Устименко проти України» (п. 46)

Офіційні дані результатів здійснення правосуддя Верховним Судом

- у I півріччі 2019 року відсоток скасованих або змінених судових рішень судів першої та апеляційної інстанції становив:
 - КАС ВС – 40%
 - КГС ВС – 26%,
 - КЦС ВС – 34,5%
 - **ККС ВС – 48,6%**

Правовий висновок Великої Палати Верховного Суду

- *п. 8 частини третьої ст. 129 Конституції України в редакції Закону України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» право особи на касаційне оскарження судового рішення в кримінальному провадженні має обмежений характер та реалізується виключно у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.*

Касаційне оскарження на стадії виконання вироку

- Судові рішення щодо застосування амністії, постановлені на стадії виконання вироку, **не можуть бути оскаржені в касаційному порядку**, оскільки у КПК України не передбачено право особи на їх касаційне оскарження
- *постанова Великої Палати Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 738/1482/16-к (провадження № 13-38кс18)*

Касаційний кримінальний суд — це суд права, а не факту

- В суді касаційної інстанції не можна надавати нові факти и та нові докази

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи від 7.02.95 №R(95)5

- Перевіряє правильність застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм матеріального та процесуального права, правової оцінки обставин

Верховний
Суд

Дякую за увагу.